

Dienst Justitiële Inrichtingen
Ministerie van Justitie en Veiligheid

Informatie voor betrokkene(n)

Gedragdeskundig onderzoek in familie-
en jeugdrechtelijke zaken

Nederlands Instituut voor Forensische Psychiatrie en Psychologie
(NIFP)

Hulp bij het lezen van deze folder:

- Als er een hij staat dan bedoelen we daarmee ook een zij.
- Een onderzoeker is de BIG- en/of SKJ-geregistreerde (kinder- en jeugd)psychiater, (kinder- en jeugd)psycholoog of orthopedagoog die het onderzoek doet.
- Wettelijke vertegenwoordigers zijn de ouder(s) met gezag of voogd(en) van minderjarigen of bij meerderjarigen de mentor, bewindvoerder of curator.
- Een opdrachtgever is de rechter bij de rechtbank of de raadsheer bij het gerechtshof, de Raad voor de Kinderbescherming of een Gecertificeerde Instelling voor Jeugdbescherming.
- In familie- en jeugdrechtelijke zaken kan het onder andere gaan over beslissingen rond een kindbeschermingsmaatregel (ondertoezichtstelling, uithuisplaatsing, gezagsbeëindiging) en vragen rond gezag en omgang/verdeling van de zorg- en opvoedingstaken.

Inleiding

U wordt in verband met vragen rondom uw gezin en de opvoeding van uw kinderen onderzocht door een gedragsdeskundige, de onderzoeker. Ook uw kinderen worden misschien onderzocht. In deze folder beschrijven we hoe dit in zijn werk gaat. Zo'n onderzoek is niet niks, het zal u tijd en energie kosten en misschien ook spanning opleveren. De onderzoeker is zich daarvan bewust en zal daar zorgvuldig mee omgaan. Hij werkt volgens de regels van de beroepsgroep tijdens het onderzoek en het uitbrengen van het rapport. Kom uitgerust naar het onderzoek.

Gebeurt er tijdens het onderzoek iets dat u niet vooraf heeft afgesproken of bedacht, bespreek dat dan met de onderzoeker. Als het onderzoek klaar is, maakt de onderzoeker een rapport dat naar de opdrachtgever wordt gestuurd. Daarin staat een samenvatting van de relevante schriftelijke stukken, de resultaten van het onderzoek en de conclusies. De onderzoeker geeft een advies aan de opdrachtgever over wat het meest in het belang van uw kinderen is. De onderzoeker zegt niet wie gelijk heeft of wat waar of niet waar is.

Hierna leggen we per onderzoeksfase uit wat er precies gebeurt.

Wanneer wordt een gedragsdeskundig onderzoek aangevraagd?

Het onderzoek naar u en uw gezin is een onderzoek in een zogenoemde familie- of jeugdrechtelijke zaak en is onderdeel van een juridische procedure op grond van het burgerlijk recht. Andere wettelijke kaders waar het onderzoek aan is gebonden zijn onder meer vastgelegd in de Jeugdwet, gezondheidsrechtelijke wetgeving en internationale verdragen. Daarnaast gelden de beroepsregels voor de onderzoekers.

Er zijn twee soorten zaken waarin door onderzoekers, die via het NIFP worden ingeschakeld, onderzoek wordt gedaan. Dat zijn:

- 1) zaken waarin om een kinderschermingsmaatregel is verzocht of waarin deze is opgelegd en
- 2) zaken waarin sprake is van een echtscheiding/beëindiging van de relatie, waarbij kinderen in de knel (dreigen te) komen of de verdeling van de zorg- en opvoedingstaken/omgang tussen ouder(s) en kind niet goed verloopt.

De opdrachtgever kan in die gevallen aan een onderzoeker opdracht geven om één of meer kinderen en/of de ouder(s)/verzorger(s)/opvoeder(s) van een kind en/of hun opvoedingsvaardigheden te onderzoeken.

Gedragsdeskundig onderzoek kan worden aangevraagd als de rechter advies nodig heeft bij de volgende beslissingen:

- Moet er een ondertoezichtstelling worden opgelegd?
- Moet de ondertoezichtstelling worden verlengd of kan deze worden stopgezet?
- Is het nodig om een kind uit huis te plaatsen?
- Kan een kind weer gaan wonen in het gezin bij zijn ouder(s)?
- Wie moet het ouderlijk gezag of de voogdij uitoefenen?

Het kan ook zijn dat sprake is van een echtscheiding/beëindiging van de relatie en dat u en uw (ex-)partner geen afspraken kunnen maken over waar uw kinderen gaan wonen en hoe de verdeling van de zorg- en opvoedingstaken/omgang met de andere ouder eruit ziet. Dan moet de rechter daarover beslissingen nemen. De vragen waarop de rechter zou kunnen beslissen:

- Bij wie kan het kind het beste wonen?
- Hoe kan een kind contact hebben met (één van) zijn ouder(s)?
- Kunnen ouders gezamenlijk het ouderlijk gezag (blijven) uitoefenen?

Wat is de rol van de onderzoeker(s)?

De onderzoeker als adviseur

De onderzoeker doet zijn onderzoek voor de opdrachtgever. U krijgt geen behandeling van de onderzoeker. De onderzoeker bemiddelt ook niet tussen ex-partners of tussen de ouders en de gezinsvoogd. Het onderzoek geeft informatie aan de opdrachtgever zodat deze een beslissing kan nemen. De onderzoeker geeft de opdrachtgever een advies over wat er nodig is om uw kind zo goed mogelijk te laten opgroeien en waar dat het beste kan.

De onderzoeker schrijft zijn advies in een rapport. De opdrachtgever beslist daarna wat hij met dat advies doet.

Onafhankelijk en onpartijdig

De onderzoeker die uzelf of uw kinderen onderzoekt doet dit onafhankelijk en is onpartijdig. De opdrachtgever heeft dus geen invloed op wat de onderzoeker als advies geeft en wat hij in zijn rapport schrijft. Het zou kunnen dat de onderzoeker een advies geeft dat afwijkt van uw visie of adviezen van anderen. Ook de opdrachtgever hoeft het niet eens te zijn met het advies van de onderzoeker en kan hiervan afwijken bij zijn beslissing.

Meer dan één onderzoeker

Het onderzoek bestaat uit meerdere onderdelen en afspraken en er kunnen meerdere onderzoekers betrokken zijn bij het onderzoek.

Het onderzoek kan worden gedaan door een (kinder- en jeugd)psychiater, een (kinder- en jeugd)psycholoog en/of een orthopedagoog. Deze onderzoekers hebben specifieke kennis en kunnen op basis daarvan adviezen geven die elkaar aanvullen. Zij overleggen met elkaar en wisselen onderling bevindingen uit, zodat zij samen de vragen van de opdrachtgever kunnen beantwoorden. Onderzoekers kunnen bepaalde werkzaamheden binnen het onderzoek door anderen laten uitvoeren, bijvoorbeeld door testassistenten of stagiaires. De onderzoeker blijft wel zelf verantwoordelijk voor het onderzoek en het rapport.

Tolkenservice

Mocht u de Nederlandse taal onvoldoende beheersen, dan is er de mogelijkheid een tolk in te schakelen in uw (moeder)taal. De kosten hiervan worden door de opdrachtgever betaald.

Hoe verloopt het onderzoek?

Start onderzoek

De personen die onderzocht worden, ontvangen een uitnodiging van de onderzoeker. Het onderzoek vindt plaats op een locatie die de onderzoeker geschikt vindt. Dat kan bijvoorbeeld zijn bij u thuis, op het kantoor van het NIFP, het kantoor van de onderzoeker zelf, op school of ergens anders. Dit bepaalt de onderzoeker in overleg met u.

In het eerste gesprek vertelt de onderzoeker wat u kunt verwachten tijdens het onderzoek. Hij vertelt welke vragen en stukken hij van de opdrachtgever heeft gekregen, hoe het onderzoek uitgevoerd gaat worden, welke mensen hij wil spreken (bijvoorbeeld een behandelaar van u of uw kind of de leerkracht van uw kind) en vraagt of u instemt met het onderzoek.

Voor u is het belangrijk dat u vooraf nadenkt over wat u belangrijk vindt om aan de onderzoeker te vertellen tijdens het onderzoek en of er mensen zijn die de onderzoeker kan spreken. De informatie die deze personen geven moet wel bijdragen aan het onderzoek. Of dat zo is en of deze informatie wordt opgenomen in het rapport, beoordeelt de onderzoeker. U kunt ook belangrijke schriftelijke informatie over uzelf of uw kind (als de gezagsouder of voogd daarvoor toestemming geeft) aan de onderzoeker geven. De onderzoeker beoordeelt of de informatie bijdraagt aan de beantwoording van de vraagstelling en of de informatie wordt opgenomen in het rapport. U kunt geen schriftelijke informatie over de overige onderzochten aan de onderzoeker geven.

U krijgt ook informatie over uw rechten en plichten. In deze folder staat deze informatie in het hoofdstuk 'Welke rechten en plichten heeft u?'

Inhoud onderzoek

De onderzoeker spreekt uitgebreid met uw kind en uzelf over uw gezin. Zo krijgt hij een beeld van de situatie in het gezin. De onderzoeker zal met uw kind praten over de situatie thuis en op school, maar ook over vrienden en hobby's of andere activiteiten. Ook zal hij kijken hoe situaties worden ervaren door uw kind.

Naast de gesprekken worden er vragenlijsten gebruikt en vaak wordt ook een intelligentietest gedaan. In de intelligentietest wordt gekeken naar hoe goed uw kind kan leren en wat uw kind allemaal weet en kan.

Daarnaast kan uw kind worden gevraagd iets te schrijven of te tekenen. Het kan zijn dat de onderzoeker de omgang van u en uw kind(eren) met elkaar observeert bij u thuis of op een door de onderzoeker gekozen locatie. De onderzoeker kan u daarbij een of meer opdrachten geven om samen met uw kind(eren) te doen. Van deze observatie wordt een opname gemaakt, zodat onderzoeker voor het schrijven van het rapport de beelden terug kan kijken.

Ook naar uzelf als ouder en uw opvoedingsvaardigheden wordt onderzoek gedaan. Meestal wordt gevraagd om vragenlijsten in te vullen over uzelf en/of over uw kind(eren). Een intelligentietest kan deel uitmaken van het onderzoek.

Daarnaast zal de onderzoeker gesprekken met u voeren over uw leven, uw achtergrond, thuissituatie, opleiding of werk, vrienden en vrijetijdsbesteding. Een belangrijk deel van het onderzoek is hoe u aankijkt tegen de opvoeding van uw kind: wat heeft uw kind specifiek nodig en wat heeft u te bieden als ouder?

Conclusie en advies van het onderzoek

Tijdens het onderzoek stelt de onderzoeker vast of sprake is van een achterstand in de ontwikkeling van uw kind en of sprake is van psychische problemen bij uzelf en/of uw kind. Deze kunnen een rol spelen bij de opvoeding en bij de vraag waar een kind kan opgroeien. De onderzoeker geeft advies of een behandeling of andere vorm van ondersteuning nodig is en of een juridische maatregel daarbij noodzakelijk is.

Afronding van het onderzoek

Voordat het rapport naar de opdrachtgever wordt verzonden, krijgt u van de onderzoeker te horen wat de conclusies zijn en welk advies wordt gegeven. Tijdens dat gesprek kunt u een reactie geven op de conclusies en het advies. Uw reactie zal worden weergegeven in het rapport. U kunt het rapport vervolgens lezen en de onderzoeker wijzen op eventuele feitelijke onjuistheden in het rapport. Zie hierover het hoofdstuk 'Welke rechten en plichten heeft u?'.

Na de bespreking van het rapport stuurt de onderzoeker het definitieve rapport (waarin uw reacties zijn meegenomen) naar het NIFP. Het NIFP stuurt het rapport naar de opdrachtgever. De opdrachtgever beslist zelf of en in hoeverre hij het advies uit het rapport opvolgt.

Tijdens de zitting bij de rechtbank of het gerechtshof wordt het rapport met u besproken door de rechter. Ook kan de rechter de onderzoeker vragen tijdens de zitting een toelichting te geven op het rapport. De rechter neemt uiteindelijk een beslissing, mede aan de hand van de inhoud van het rapport van de onderzoeker(s).

Welke rechten en plichten heeft u?

Wel of niet meewerken aan het onderzoek

In het eerste gesprek legt de onderzoeker uit op welke manier het onderzoek gaat verlopen, wat de bedoeling van het onderzoek is, welke vragen er gesteld zijn, welke stukken meegenomen worden en welke personen gesproken gaan worden. Vervolgens vraagt hij of u daarmee akkoord gaat.

Uzelf en uw kinderen kunnen niet worden gedwongen om aan het onderzoek mee te werken. Als u besluit mee te werken en de opdrachtgever is de Raad voor de Kinderbescherming of een Gecertificeerde Instelling voor Jeugdbescherming dan wordt gevraagd of u een handtekening wil zetten op een formulier waarin staat dat u mee wil werken aan het onderzoek. Doet u dat niet, dan kan de onderzoeker niet starten en wordt de opdracht teruggegeven.

Wanneer de rechter onderzoek wil laten uitvoeren, zal deze dat op de zitting met u bespreken en zal ook worden besproken welke vragen de rechter heeft. Indien u op zitting instemt met het onderzoek en de rechter eenmaal opdracht tot onderzoek geeft dan bent u op grond van de wet wél verplicht daaraan mee te werken. De onderzoeker zal opnieuw vragen of u instemt met het onderzoek. Wilt u toch niet meewerken aan het onderzoek, dan zal de onderzoeker, na overleg met de rechtbank/het gerechtshof, de opdracht teruggeven en een weigerrapport opmaken. De rechter zal uw weigering meenemen in de beslissing.

Door mee te werken aan het onderzoek helpt u de onderzoeker een zo volledig mogelijk beeld te vormen van u en uw gezin. Dat helpt de opdrachtgever om een zo goed mogelijke beslissing te nemen in het belang van uw kind(eren).

Toestemming geven voor uw kinderen

Op het formulier waarin staat dat u meewerkt aan het onderzoek kunt uzelf als u het gezag heeft of anders de voogd ook aangeven dat uw kind onderzocht mag worden.

Voorbeelden:

- Is uw kind jonger dan 12 jaar dan is de toestemming van u of de voogd nodig om uw kind te onderzoeken.
- Is uw kind tussen de 12 en 16 jaar dan moeten zowel uzelf of de voogd als uw kind instemmen met het onderzoek.
- Wanneer uw kind 16 jaar of ouder is, mag hij zelf bepalen of hij aan het onderzoek wil meewerken. Hij heeft daarvoor geen toestemming van u als ouder(s) of de voogd nodig.

Toestemming voor het spreken van informanten of referenten

De onderzoeker laat u voor de start van het onderzoek weten met welke mensen hij wil spreken buiten u en uw kind(eren). Deze personen worden ook wel 'informanten' of 'referenten' genoemd. Dit kan bijvoorbeeld uw familie, uw werkgever, hulpverleners of de leerkracht van uw kind zijn.

De onderzoeker heeft van u geen toestemming nodig om hen te spreken, maar zal dit wel vooraf met u bespreken. Als u bezwaren heeft zal onderzoeker een afweging maken of iemand al dan niet gesproken wordt.

Artsen of behandelaren met een beroepsgeheim die bij uw gezin betrokken zijn hebben van u schriftelijke toestemming nodig om met de onderzoeker te spreken. Als uw kind ouder is dan 12 jaar dan mag hij zelfstandig beslissen of zijn arts en/of behandelaar gesproken mag worden, maar meestal zal de onderzoeker ook u om toestemming vragen.

Geheimhouding

De onderzoeker moet zorgvuldig omgaan met de informatie die hij over u en/of uw kinderen ontvangt. Hij mag alles wat nodig is om de vragen van de opdrachtgever te beantwoorden in het rapport opnemen. Ook mag hij overleggen met een andere onderzoeker en met medewerkers van het NIFP.

Aan andere mensen, die niets met het onderzoek te maken hebben, mag de onderzoeker geen informatie geven. De onderzoeker moet dus informatie geheimhouden.

De onderzoeker mag tijdens het onderzoek geen inhoudelijke informatie geven aan de opdrachtgever. De opdrachtgever krijgt pas informatie via het eindrapport. Informatie over het verloop van het onderzoek en de planning mag wel met de opdrachtgever worden gedeeld.

Geluidsopname

U mag een geluidsopname (geen video) maken van het gesprek met de onderzoeker. Zeg aan het begin van het gesprek dat u een geluidsopname wilt maken. U mag de geluidsopname alleen voor uzelf gebruiken.

Het is niet toegestaan om de geluidsopname te bewerken, te delen met anderen of openbaar te maken (bijvoorbeeld via de (social) media). Dit kan leiden tot schending van de privacy en kan leiden tot een rechterlijke procedure.

Het adviesgesprek

Als het onderzoek klaar is, bespreekt de onderzoeker met u en/of de voogd en uw kind wat de conclusies zijn en welk advies aan de opdrachtgever wordt gegeven.

De onderzoeker maakt in beginsel over elk onderzocht gezinslid afzonderlijk een rapport. U mag uw eigen rapport lezen en dat van uw kinderen tot 12 jaar over wie u het gezag heeft. Anderen mogen uw rapport niet lezen tenzij u daar toestemming voor geeft.

Kinderen vanaf 12 jaar hebben recht op het lezen van hun eigen rapport. Voor kinderen tussen de 12 en 16 jaar maakt de onderzoeker een inschatting of het rapport door het kind te begrijpen is. Als dat niet zo is, kan de onderzoeker besluiten het rapport niet te laten lezen door het kind.

Kinderen tussen de 12 en 16 jaar hebben ook een stem in wie het rapport nog meer mag lezen. De onderzoeker neemt uiteindelijk een beslissing als hierover een conflict ontstaat tussen u en uw kind. Kinderen vanaf 16 jaar beslissen zelf of hun rapport door hun ouder(s) gelezen mag worden. Indien geen sprake is van ouderlijk gezag maar van voogdij mag ook de voogd van uw kind het rapport van uw kind inzien volgens dezelfde regels als die voor de gezagsouder gelden.

Recht op correctie van feitelijke onjuistheden

U ontvangt het conceptrapport van de onderzoeker zodat u dit thuis rustig kunt doorlezen. U krijgt twee weken de tijd om op het conceptrapport te reageren. Indien u meer tijd nodig heeft, kunt u dit met de onderzoeker bespreken.

De onderzoeker past het rapport aan als blijkt dat er feitelijke onjuistheden in het rapport staan, zoals een onjuiste datum of een verkeerde naam.

Wanneer u het niet eens bent met de inhoud van het rapport, zoals de conclusie en het advies, zal de onderzoeker dit aangeven in het rapport of uw schriftelijke opmerkingen als bijlage bij het rapport voegen. De onderzoeker hoeft in die gevallen zijn rapport niet aan te passen.

Kopie van het rapport

U heeft recht op een kopie van het definitieve rapport. U krijgt een kopie van de opdrachtgever of van de onderzoeker als u hier bij de onderzoeker om vraagt.

Blokkeringsrecht

Het onderzoek is aangevraagd omdat de opdrachtgever het noodzakelijk vindt om specialistisch advies te ontvangen, voordat belangrijke beslissingen over uw kind(eren) worden genomen. Om bij de beslissingen die genomen moeten worden het belang van uw kind(eren) voorop te kunnen stellen, heeft de opdrachtgever het rapport nodig.

Als u toch niet wilt dat uw rapport en/of dat van uw kinderen waar u gezag of voogdij over heeft, wordt opgestuurd aan de opdrachtgever, dan kunt u zich beroepen op het blokkeringsrecht. Dit dient u aan te geven bij de onderzoeker. De onderzoeker zal hierover met u in gesprek gaan en beoordelen of aanpassing van het rapport mogelijk is zonder dat dit gevolgen heeft voor de beantwoording van de vragen van de opdrachtgever.

Mocht u na dit gesprek nog steeds een beroep willen doen op het blokkeringsrecht dan zal de onderzoeker een zorgvuldige afweging maken tussen het belang van uw kind(eren) bij het uitbrengen van (delen van) het rapport en uw (privacy)belang.

Als de onderzoeker besluit het rapport ondanks uw bezwaren (deels) te verstrekken aan de opdrachtgever wordt de motivering samen met uw bezwaren in het rapport opgenomen of als bijlage bij het rapport gevoegd.

Wat doet het NIFP?

Het NIFP is een onafhankelijk instituut. Met onafhankelijk bedoelen we dat het NIFP haar werk doet zonder invloed van iemand anders en dus onpartijdig is. Het NIFP is zelf géén opdrachtgever of onderzoeker. Het NIFP bemiddelt de onderzoeken. Dat betekent dat het NIFP door een opdrachtgever wordt gevraagd of er een onderzoek kan worden gedaan.

Wanneer dat nodig is, geeft het NIFP een advies aan de opdrachtgever hoe het onderzoek er zou kunnen uitzien. Daarna neemt het NIFP contact op met een zelfstandig onderzoeker die het onderzoek kan uitvoeren. Ook lezen een psycholoog en/of psychiater en een jurist van het NIFP het rapport als het nog niet definitief is en geven zij feedback aan de onderzoeker(s). Bij het lezen letten zij erop of de onderzoeker zijn werk volgens de afgesproken regels heeft gedaan en de conclusies in het rapport onderbouwd zijn.

Wetenschappelijk onderzoek

Het rapport en alle verzamelde informatie van de onderzoeker kunnen in de toekomst (anoniem) worden gebruikt voor wetenschappelijk onderzoek. De resultaten hiervan bevatten geen naar u herleidbare gegevens.

Heeft u hier toch bezwaar tegen dan kunt u dit tegen de onderzoeker zeggen. De onderzoeker maakt hier dan een aantekening van in de verzamelde informatie en zal het melden bij het NIFP.

Nog vragen?

Als u nog vragen heeft, kunt u contact opnemen met de onderzoeker, met uw advocaat of met het NIFP. De telefoonnummers van het NIFP kunt u vinden op: www.nifp.nl.

Klachten

Bezwaren tegen de inhoud of conclusies van een rapport kunt u in de procedure bij de rechter naar voren brengen.

Vindt u dat u niet goed behandeld bent tijdens het onderzoek of denkt u dat het onderzoek niet goed is uitgevoerd? Dan kunt u dit het beste met de onderzoeker zelf bespreken.

Wanneer u er met de onderzoeker niet uitkomt, kunt u bij het NIFP een klacht indienen over de onderzoeker door een mail te sturen naar NIFP-klachten@dji.minjus.nl. Het NIFP kan dan bemiddelen tussen u en de onderzoeker.

De klachtenregeling van het NIFP kunt u vinden op: www.nifp.nl.

U kunt voor het indienen van een klacht ook eerst met uw advocaat bespreken wat de (tuchtrechtelijke) mogelijkheden zijn.

Colofon

Nederlands Instituut voor Forensische Psychiatrie en
Psychologie
nifp@dji.minjus.nl | www.nifp.nl
Oktober 2025